

دگرپرسی نوروز در جمهوری آذربایجان

مراسم نوروز در جمهوری آذربایجان اتحاد جماهیر شوروی هیچگاه کاملا ممنوع نشد.

آران نیوز: مراسم نوروز در جمهوری آذربایجان اتحاد جماهیر شوروی هیچگاه کاملا ممنوع نشد. خانواده‌ها همواره این مناسبت را با پختن باقلوای شیرین، روشن کردن شمع، سبزه رنگ کردن تخم مرغ و حتی پریدن از روی آتش جشن گرفته‌اند.

آنها این سنت را که مانند مراسم نوروز در ایران است، همواره جز رسوم خود تلقی کرده‌اند.

مجموعه گوناگون اقوام و ملی که در گذشته بخشی از امپراتوری ایران بودند هر کدام مراسم نوروز را به شکل خاص خود پذیرفته و آنرا تغییر داده اند.

طی ۷۰ سال حکومت اتحاد جماهیر شوروی برخی از مردم در قفقاز و آسیای میانه این آئین باستانی را محتاطانه در خلوت خانه‌های خود برگزار می‌کردند.

طی سالهای اخیر، با وجود مراسم بزرگ و مجلی که هر سال به مناسبت نوروز در جمهوری آذربایجان برگزار می‌شود، در زمینه تاریخ آن پژوهش‌های چندانی انجام نشده است.

کمونیست‌ها و نوروز

برخلاف برخی از ادعاها در پی اشغال جمهوری آذربایجان توسط ارتش سرخ در سال ۱۹۲۰ برگزاری مراسم نوروز ممنوع نشد. در سال ۱۹۲۱ روزنامه کمونیستی در جمهوری آذربایجان

گزارش داد که در مراسم نوروز بین محصلین مدارس هدایای سال نو توزیع شد. در همان سال به مناسبت فرار رسیدن بهار در باشگاهها و تئاترهای محلی کنسرت و نمایشنامه‌هایی

اجرا شد.

در سال ۱۹۲۵ حکومت کمونیستی آذربایجان نوروز را به عنوان یکی از ۶ تعطیلات رسمی این جمهوری تعیین کرد. ولی به فاصله کوتاهی تندروها در مسکو دیدگاه خود در مورد این

مناسبت حاکم کرده و اعلام کردند "فقط مناسبت‌های انقلابی" باید در سراسر کشور جشن گرفته شوند.

روس تباران نیز همچون سایر اقلیت‌های تشکیل دهنده اتحاد جماهیر شوروی مجبور شدند مناسبت‌ها و تعطیلات ملی و مذهبی خود را رها کنند. بر اساس این دیدگاه،

جشن‌های انقلابی جدید مثل روز اول ماه مه و یا هفت نوامبر در تقویم گنجانده شدند و در ۱۹۲۹ در نهایت نوروز از فهرست تعطیلات عمومی حذف شد.

اعضای "اتحادیه سیاسی بی‌خدایان" سازمانی که توسط مقامات جمهوری آذربایجان تاسیس شده بود، در ایام نوروز در خیابانها می‌گشتند و افرادی را که جشن می‌گرفتند شناسایی

و مجازات می‌کردند. معمول‌ترین شیوه مجازات محکوم کردن افراد در ملاعام بود.

با تصویب و اجرای قانون اساسی اتحاد جماهیر شوروی در سال ۱۹۳۷ تمامی مناسبت‌ها و تعطیلات مذهبی و ملی بطور کامل ممنوع شدند و به دنبال آن سالها سرکوب چینی

مناسبت‌هایی حاکم شد.

این ممنوعیت ۲۰ سال حاکم بود. اما پس از مرگ استالین در سال ۱۹۵۳ بطور غیررسمی اجازه داده شد تعطیلات ملی احیا شوند، اگرچه در عمل و در در اکثر موارد فقط اجازه داده

شد تا این مناسبت‌های ملی بصورت خصوصی برگزار شوند.

در مارس ۱۹۶۶ مسکو اجازه داد نوروز بدون نام بردن از نام این جشن برگزار شود. روزنامه‌های شوروی از آن به عنوان "جشنواره بهاری" یاد می‌کردند ولی برای کسانی که آن را

جشن می‌گرفتند عنوان رسمی‌اش اهمیتی نداشت.

نوروز در سال ۱۹۸۹

فرضیه‌های توطئه نوروز

با این همه برگزاری جشن نوروز به صورت علنی و در سطح حکومتی تا سال ۱۹۶۷ به تعویق افتاد. در این دوره به طور مشخص در جمهوری آذربایجان فرضیه‌های توطئه‌آمیز

گونگونی در مورد نوروز مطرح بود.

علاوه بر جمهوری آذربایجان، جمهوری ازبکستان نیز از دولت مرکزی اتحاد شوروی درخواست کرده بود تا اجازه دهد نوروز را بطور علنی جشن بگیرد. احزاب کمونیست آذربایجان و

ازبکستان در صف مقدم تلاش برای احیا این مناسبت بودند.

در سال ۱۹۶۷ برای اولین بار پس از سال ۱۹۲۸ نوروز رسماً در باکو جشن گرفته شد.

جشن در روز ۲۰ مارس و در نزدیکی بنای تاریخی میدان برج برگزار شد. دختر جوانی با لباس "دوشیزه بهار" سوار بر اسب، گوشه‌ای از این مراسم بود. این شخصیت که تا آن زمان

شناخته شده نبود از "دوشیزه برف" در داستانهای فولکلوریک روس الهام گرفته شده بود.

گفته می‌شود که مقامات جمهوری آذربایجان با این کار می‌خواستند از مقامات حکومت مرکزی که اجازه برگزاری مراسم را دادند قدردانی کنند.

سیاست و نوروز

برخی از صاحب‌نظران سیاسی معتقدند صدور اجازه برگزاری مراسم نوروز در سال ۱۹۶۷ با سیاست خارجی مسکو در ارتباط بود. دورانی بود که اتحاد شوروی تلاش می‌کرد مناسبت

نزدیکتری با ایران بنا کند. ایران در سال ۱۹۶۶ مجموعه‌ای از قراردادهای فرهنگی، اقتصادی و تجاری با اتحاد شوروی امضا کرد.

تماسهای فرهنگی بین ایران و جمهوری آذربایجان که در پی آن برقرار شد از نگاه رهبران اتحاد شوروی مثبت قلمداد می‌شد. در عین حال می‌توانست در برابر نفوذ ترکیه، عضو

سازمان ناتو، در جمهوری‌های ترک زبان آذربایجان و آسیای میانه نوعی توازن ایجاد کند.

رهبران کمونیست از تقویت احساسات ملی‌گرایانه هراس داشتند و احیا سنت‌های باستانی از نگاه آنها ناسیونالیسم را مشتعل می‌کرد. پس از یک دوره تساهل در برخورد با مراسم

نوروز دوباره برگزاری آن متوقف شد.

طولانی‌ترین دوره برگزاری نوروز در کشورهای مستقل مشترک‌المنافع

ولی با به قدرت رسیدن میخائیل گورباچف باردیگر همه چیز تغییر کرد. سیاست‌های او، گلاسنوست و پروسترویکا، راه را بر برگزاری علنی جشن نوروز در آذربایجان و آسیای میانه

گشود.

از ۱۹۸۵ به بعد مردم استفاده از عنوان "جشنواره بهاری" را کنار گذاشته و مستقیماً از کلمه نوروز استفاده کردند. در ازبکستان مردم برگزاری جشن نوروز را در محله‌ها شروع کردند.

البته مقامات آن کشور تلاشیایی کردند که نام نوروز را به "نوبهار" تغییر دهند.

پس از سقوط اتحاد شوروی در سال ۱۹۹۱ جمهوری آذربایجان نوروز را بعنوان تعطیلات ملی و کشوری تعیین کرد. کشورهای آسیای میانه مثل ازبکستان، تاجیکستان، قزاقستان،

قرقیزستان و ترکمنستان نیز در یک اقدام سیاسی نوروز را بعنوان دومین تعطیلات مهم ملی پس از روز استقلال کشور تعیین کردند.

اکنون تعطیلات رسمی نوروز در جمهوری آذربایجان پنج روزه و طولانی‌ترین تعطیلات نوروزی در تمامی کشورهای مستقل مشترک المنافع است. جشن‌های نوروزی ممکن است تا

ده روز ادامه یابد. صاحب‌نظران در این کشور می‌گویند روح واقعی نوروز به شدت تحت تاثیر مصرف‌گرایی افراطی قرار گرفته است.